

DE BRIEF VAN PAULUS AAN DE FILIPPENZEN¹

AANSPORINGEN

Filippenzen 1:1-4 en 4:21-23

De brief is afkomstig van twee *slaven*, niet van een *apostel*. Hij is meer bedoeld als een *aansporing* voor onze wandel dan als een openbaring om onze geest te verlichten. Paulus en Timótheüs hebben het niet over de waarheid omtrent onze plaats in Christus, maar over de weg die de Filippenzen moeten volgen nu zij weten wat hun plaats in Christus inhoudt. De brief geeft ons hiervan vier “levende voorbeelden” om na te volgen: Christus, Timótheüs, Epafróditus en Paulus. Zij laten de route zien die leidend is voor ons gedrag in deze tijd – Christus en Paulus in het bijzonder.

De brief aan de Filippenzen volgt op de Efezebrief. Wat wij ook mogen vinden van de volgorde van de Bijbelboeken, het lijkt geen twijfel dat de volgorde van de brieven van Paulus door God bepaald is. Alle oude handschriften laten dezelfde volgorde zien. De brieven aan de Romeinen, Corinthiërs en Galaten vormen een groep op zich, waarin de essentiële waarheden over rechtvaardiging, verzoening en gedrag behandeld zijn. De brief aan de Romeinen vormt - net als de Efezebrief - een afgerond geheel en wordt, waar het verzoening en gedrag aangaat, verder aangevuld door de twee brieven aan de Corinthiërs. De brief aan de Galaten geeft op meesterlijke wijze nader commentaar op wat aan de Romeinen over rechtvaardiging uiteengezet is.

Samenvattend schema hoofdthema's²

Romeinen	1 & 2 Corinthiërs	Galaten
rechtvaardiging		rechtvaardiging
verzoening	verzoening	
verheerlijking - gedrag	verheerlijking - gedrag	
Efeziërs	Kolossenzen	Filippenzen
God ⇔ ons	God ⇔ ons	Christus ⇔ ons
onderricht	onderricht	
wandel		dienen en lijden

Het verband tussen de brief aan de Filippenzen en de Efezebrief komt overeen met dat tussen de brieven aan de Romeinen en de Corinthiërs. Een dergelijke overeenkomst is nog treffender bij de brieven aan de Galaten en de Kolossenzen. De brief aan de Galaten concentreert zich op het eerste van de drie grote onderwerpen van de brief aan de Romeinen: rechtvaardiging. Verzoening en verheerlijking zijn de hoofdschotel in de brieven aan de Corinthiërs.

De brief aan de Kolossenzen gaat in op het eerste aspect van het Efeze-geheimenis: de verhouding tussen God en ons. De brief aan de Filippenzen behandelt de consequenties van onze relatie met *Christus* en onze *medeheiligen* voor ons *gedrag*. De rode draad door deze brief wordt gevormd door twee thema's: dienen en lijden. De invloed van onze roeping op ons leven hangt sterk af van de mate waarin wij haar beseffen én waarderen, vooral waar het de twee laatste elementen van het geheimenis betreft: dat wij een gezamenlijk-lichaam vormen en gezamenlijk-deelhebbers zijn van de belofte in Christus Jezus door het evangelie waarvan Paulus dienaar werd (Efeziërs 3:6-7).

De brief aan de Galaten helpt ons op voortreffelijke wijze de rechtvaardiging te begrijpen, terwijl de brieven aan de Corinthiërs verhelderen wat verzoening is. Daarnaast helpt de brief aan de Filippenzen ons bij het bewaren en verdiepen van de kennis die wij aan de Efezebrief te danken hebben. Dit zal ons in het bijzonder behoeden voor misvattingen over de voornoemde twee laatste elementen van het geheimenis en ons daarin corrigeren. Dit is vooral waar als het om het evangelie gaat, want de Filippenzen droegen daarin bij vanaf de eerste dag (Filippenzen 1:5). Juist dit evangelie bleef bij hen. Paulus verkondigde hun geen nieuw.

¹ A.E.Knoch, *Studies in Philipians*, UR July 1987, vertaald en, waar nodig, aan de Nederlandse situatie aangepast door Alfred E. Dekker, augustus 2015.

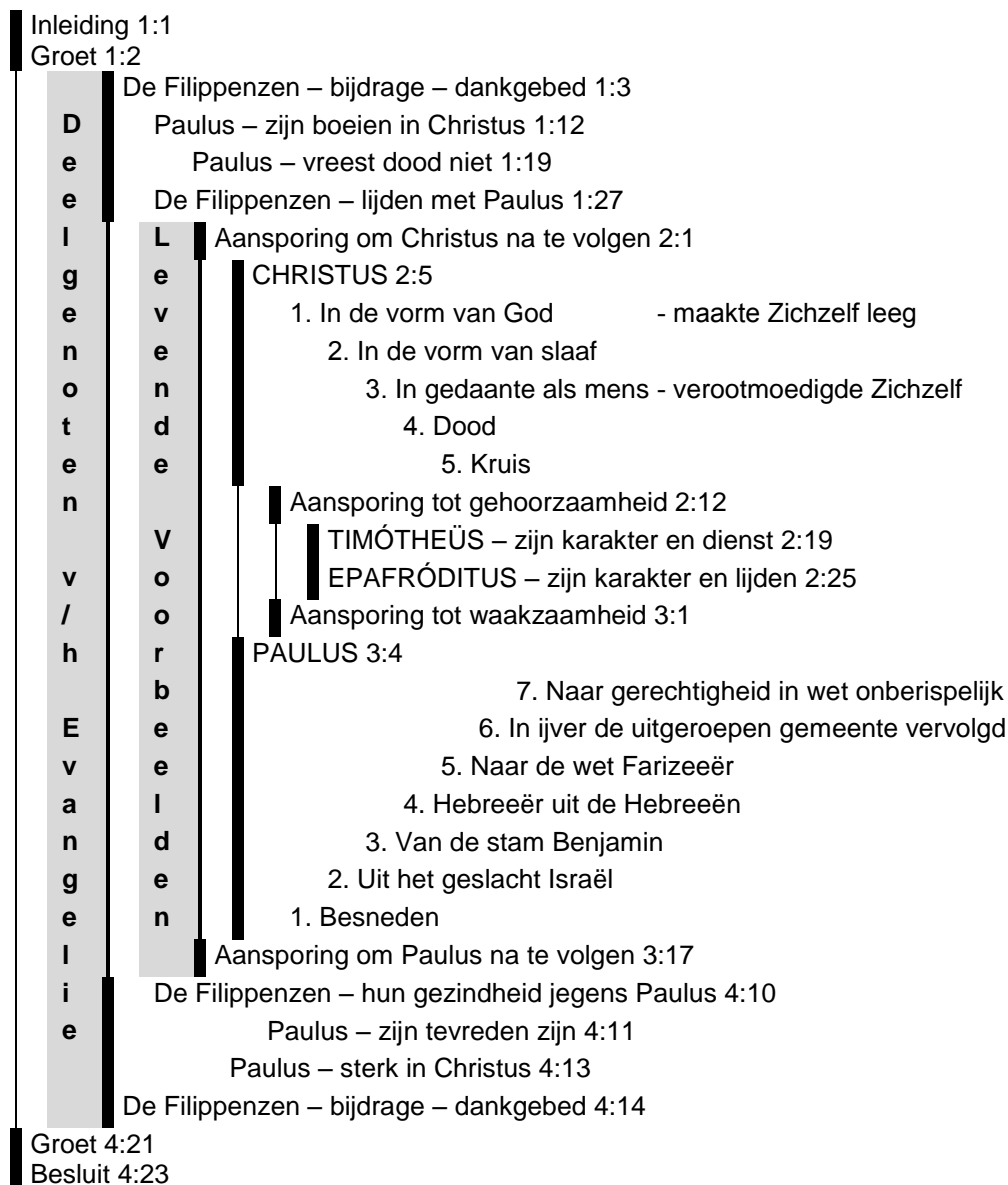
² Zie ook blz. 228 van *Concordant Commentary on the New Testament* (C.P.C. 1968).

Zij waren gezamenlijk-deelhebbers in de genade, terwijl zij eerst als gasten van Israël daaraan deel hadden (Efeziërs 2:12).

Zowel Efeziërs als Kolossenzen kunnen makkelijk in twee delen onderscheiden worden: onderricht en wandel. Dat is bij de brief aan de Filippiëzen niet het geval, omdat die geheel over gedrag gaat. De twee, elkaar aanvullende helften waaruit de brief opgebouwd is, zijn als het ware elkaars spiegelbeeld en gaan over het evangelie in de praktijk. In de eerste helft worden Christus en Timótheüs als voorbeeld gesteld. In de tweede helft Epafrodítus en Paulus. In de eerste helft worden wij aangespoord om Christus na te volgen (Filippiëzen 2:1), in de tweede helft Paulus (3:17). Het is van essentieel belang deze structuur in het oog te houden om sommige passages in het juiste verband te zien en zo te voorkomen dat zij als tegenstrijdig met de Efezebrief opgevat zouden worden. Wanneer wij die passages lezen in overeenstemming met inhoud en strekking van de brief, zal blijken dat zij in volkomen harmonie zijn met de alles overstijgende onthullingen in de Efezebrief.

STRUCTUUR

(een opbouw in spiegelbeeld)

Wie de brief aan de Filippiëzen doorleest, krijgt al gauw een aardige indruk van de symmetrie en schoonheid van zijn structuur. Maar wie de brief nauwkeuriger in beschouwing neemt, vindt niet zo gauw de sleutel die duidelijk maakt hoe de brief opgebouwd is. Door een wirwar van details raakt men

al gauw het spoor bijster en vergeet men waarom het in de brief te doen is. Misschien denkt men dan wel dat het een brief is zoals ook wij die schrijven: een mengelmoes van ditjes en datjes zonder veel samenhang. Wie zich toch aan een “analyse” waagt, is eerder geneigd tot inleg dan tot een verhelderende uitleg. Een waarheidsgetrouwe “structuur” dient echter net zo waarheidsgetrouw te zijn als bijvoorbeeld het skelet van een dier, in al zijn onderdelen compleet, symmetrisch en in de juiste samenhang. Precies zó krijgen wij een juist inzicht in de opbouw van de brief.

DE VIER VOORBEEDEN

De structuur van de brief aan de Filippenzen laat zien wat het onderwerp ervan is: het *deelgenoten van het evangelie* zijn. Dit moeten wij niet opvatten alsof de brief beperkt is tot de verkondiging van het evangelie aan ongelovigen. Zij omvat juist alles wat als blijde boodschap is aan Paulus is onthuld, niet alleen wat geloof betreft, maar ook over de dagelijkse praktijk. In de tweede helft van de Efezebrief wordt ons *voorgehouden* hoe wij moeten wandelen, in de Filippenzenbrief wordt ons dit *getoond*. De basis van gedrag in Efeziërs is *waarheid* en daarvan geeft Filippenzen *voorbeelden*. Het grootste deel van de brief is gewijd aan de *levende voorbeelden* van het evangelie. Onze aandacht wordt gevestigd op het dienen en lijden van hen die de beste voorbeelden zijn. Christus Zelf, Die in de vorm van God was en afdaalde naar de smadelijke dood van het kruis, wordt ons als voorbeeld tot navolging gesteld. Zo heeft Paulus afstand gedaan van zijn status als Farizeeër die gerechtigheid uit de wet zocht, om gelijkvormig te worden aan Christus' dood. Het midden van de brief richt de schijnwerper op twee andere voortreffelijke voorbeelden: Timótheüs qua *dienen* en Epafróditus qua *lijden*.

DE VIER AANSPORINGEN

Het past bij het karakter van de brief dat de passages met een aansporing niet bij elkaar staan, maar in een systematisch verband over de brief verspreid zijn. Wij komen ze tegen vóór en na de twee grote voorbeelden van Christus en Paulus. De apostel pleit voor een zelfde gezindheid en gehoorzaamheid als bij onze Heer (2:1-5 en 12-18) en spoort ons aan hemzelf gezamenlijk na te volgen en afstand te nemen van hen die anders handelen (3:1-3 en 17-21). Je zou je kunnen afvragen of er in de brief aan de Filippenzen nog wel ruimte is voor aansporingen, nadat al in de Efezebrief geschreven is over gedrag in overeenstemming met de nieuwe onthullingen die daarin zijn opgeschreven. Het antwoord is te vinden in het bijzondere karakter van de Filippenzenbrief. In de Efezebrief gaat het om algemene aansporingen, maar in de Filippenzenbrief zijn ze gericht op *dienen*. De Efezebrief behandelde weliswaar het gedrag van aardse heren en slaven, maar de Filippenzenbrief behandelt het gedrag van al de heiligen in hun hoedanigheid van slaven van een hemelse Meester.

DE INLEIDING VAN DE BRIEF

In overeenstemming met hun karakter zijn de brieven aan de Filippenzen en Kolossenzen, anders dan de Efezebrief, geschreven door Paulus en Timótheüs samen. In de brief aan de Kolossenzen spreekt Paulus als *apostel* en Timótheüs als een *broeder*, maar de brief aan de Filippenzen schrijven zij beiden als *slaven van Christus Jezus*. In deze brief wordt geen geheimenis onthuld zoals in de Efezebrief, maar worden wij meer bij daden dan bij woorden bepaald, meer bij onze wandel op aarde dan bij onze hemelse positie. Aan het einde van de brief (4:21-23) ontvangen de Filippenzen de groeten van de heiligen te Rome, vooral die uit het huis van de keizer zijn. Zij zijn getuigen van het dienen dat deze slaven in praktijk brachten.

DE HEILIGEN IN FILIPPI

Filippi kwam bij Paulus pas in beeld nadat hij samen met Barnabbas door de heilige geest afgezonderd was en daarna ook van Barnabbas gescheiden werd (Handelingen 13:2 en 15:39). Nadien zou al gauw Timótheüs zijn metgezel worden (Handelingen 16:1-3). Resoluut geleid door de heilige geest die hem belette in Asia en Bitynië te spreken, kwam hij aan op de zeekust bij Troas. Daar ontving hij

's nachts het gezicht van de roepende Macedonische man. Daarop maakte Paulus met Silas de overstek naar Macedonië om hen daar te helpen (Handelingen 16:6-10). Filippi, een Romeinse kolonie,³ was hun eerste verblijfplaats. Daar ontmoette Paulus Lydia, een purperverkoopster uit Tyatira, die hen uitnodigde in haar huis te logeren. Uit een slavin verdreef Paulus een python-geest⁴ waarna de boze eigenaars hen valselijk bij de plaatselijke autoriteiten beschuldigden. Hij en Silas werden gezeseld, in de gevangenis geworpen en met de voeten in het blok gezet.⁵ Niettemin zongen zij tot God biddend lofliederen. Toen een zware aardbeving de gevangenis vernield had, namen zij niet de benen, maar bleven en reddden zo het leven van hun cipier. De man kwam met geheel zijn huis vol vreugde tot geloof.

Dat is dat decor dat het boek Handelingen schildert. Toen was alles nog op het *aardse* koninkrijk geconcentreerd. Er werd nog gedoopt en er werden nog demonen uitgedreven. Ook het wonder van die zware aardbeving hoort thuis in het koninkrijk dat het thema van Handelingen is (Handelingen 1:6 en 28:31). Maar daarna, na het einde van het verslag dat Handelingen geeft, deden zich enorme veranderingen voor. Israël werd terzijde gesteld. God stak Zijn reddende hand, zonder Israëls bemiddelende tussenkomst, uit naar alle natiën! De apostel Paulus begon toen de grote waarheden omtrent rechtvaardiging, verzoening en toekomstige heerlijkheid bekend te maken in zijn brieven aan de Romeinen, Corinthiërs en Thessalonicenzen. Die moet hij ongetwijfeld bekendgemaakt hebben tijdens een later bezoek aan Filippi (Handelingen 20:6), maar het boek Handelingen rept daarover met geen woord. Ook de onthullingen waarover Paulus vanuit zijn gevangenschap te Rome schreef, treffen wij er niet aan. We moeten het Filippi van Handelingen op de verre achtergrond laten, met in gedachten de grote geestelijke veranderingen die zich daarna hadden voorgedaan.

OPZIENERS EN DIENAREN

De brief aan de Filippenzen werd niet alleen door slaven geschreven, maar was in het bijzonder aan opzieners en dienaren gericht (1:1). Het is duidelijk dat er onder de heiligen qua dienen verschillen bestonden. Dat is onvermijdelijk in een situatie waarin een aantal mensen gemeenschappelijk streeft naar een gemeenschappelijk doel. Degenen met de meeste ervaring zouden daarover het opzicht

³ Filippi was een "colonia", dus van oorsprong een Romeinse stad met een Romeinse overheid.

⁴ Handelingen 16:16 – *pneuma puthōna* (NBG-1951: waarzeggende geest), enige vindplaats. In de Griekse godenwereld was de python een door Apollo verslagen demon die woonde aan de voet van de Parnassus en een priesteres van alles influisterde, het bekende Orakel van Delphi. De giftige dampen die de priesteres daar inademde - als waren zij de adem van de python annex Apollo - en de laurierbladeren die zij gebruikte, deden haar hallucineren. Haar gebazel werd als voorspelling en openbaring opgevat. Allengs werd de pythongeest synoniem van "waarzeggende" geest. Hier, in Handelingen, zegt deze demonische geest feitelijk dat Paulus en Silas "een weg van redding" verkondigen – de leugen die de weg naar andere religies effent.

⁵ Paulus was door geboorte in Tarsus automatisch Romeins burger en viel daarmee onder de Lex Valeria die onder meer bepaalde dat geen magistraat een Romeinse burger tegen hoger beroep in zou doden of slaan (Cicero, De re publica, II 53). Tarsus was in 64 vChr. door Pompeius bij het Romeinse rijk ingelijfd.

moeten hebben. Degenen met de meeste capaciteiten zouden daarin moeten dienen. Dat is zoals het voegt en betaamt.

ORDE IN DE UITGEROEPEN GEMEENTE

Het zal iedereen wel duidelijk zijn dat de orde die de verscheidene kerken van tegenwoordig voorschrijven niet in de Schrift terug te vinden is. Er bestaat immers geen kerkelijke gemeente met meer dan één bisschop of “opziener” zoals de gemeente te Filippi die had – of het moet een enkele gemeente zijn die het Schriftuurlijke model wil navolgen. Naast de gaven: apostelen, profeten, evangelisten, herders en leraars (Efeziërs 4:11) waren er ook opzieners en dienaren om te dienen en oudsten om *voor te staan* (1 Timótheüs 5:17). Vaak wordt de functie van opziener verward met die van oudste. De Efezebrief gaat niet over een bepaalde plaatselijke gemeente, waarom daarin dan ook in algemene zin over plaatselijke oudsten, opzieners of dienaren gesproken wordt. Maar omdat het in de Filippenzenbrief om *dienen* draait en niet om leiding geven, komen oudsten er niet ter sprake, ook al zullen zij in de praktijk daar wel gefunctioneerd hebben.

OPZIENERS - ΕΠΙΣΚΟΠΟΙ

Wanneer wij zien hoe ver de kerkelijke organisaties verwijderd zijn van het ideale model dat de Schrift presenteert, hebben wij de neiging om maar helemaal van een Schriftuurlijk model af te zien. Maar daarmee zouden wij *nóg* verder van huis zijn. De brief aan de Filippenzen geeft blijk deze vorm van verval te kennen en betreft die in de eerste aansporing (2:1-4). Daarin worden opzieners en dienaren opgewekt de *oetmoedigheid* van Christus na te volgen.

Daarnaast worden zij aangespoord om Paulus na te volgen en aardse eer af te wijzen (3:17-20). Het kerkelijk bestel van “bisschoppen” en “diakenen” is daarmee in tegenspraak. De bisschop ziet niet om naar de gelovigen van zijn eigen gemeente, maar bekleedt een hoge positie boven de geestelijkheid van vele kerken. Om het beeld dat wij van “het ambt van bisschop” hebben te corrigeren naar Gods model, moeten wij in de Schrift zorgvuldig nagaan wat daarover is gezegd. Alleen zo krijgt het woord “opziener” de juiste inhoud. Daartoe dienen de volgende vindplaatsen. Wanneer er geen Nederlandse concordante voorhanden is, lezen we de NBG-vertaling van 1951. De onderstreepte woorden geven aan hoe het Griekse woord in de NBG-vertaling van 1951 staat.

Episkópeō – ΕΠΙΣΚΟΠΕΩ (Strongnr. 1983) – trefwoord: op-opmerken ⇨ toezien

Hebreeën 12:15 - Ziet daarbij toe, dat niemand verachttere van de genade Gods, dat er geen bittere wortel opschiet en verwarring sticht, en daardoor zeer velen zouden besmet worden.

1 Petrus 5:2 - hoedt de kudde Gods, die bij u is, niet gedwongen, maar uit vrije beweging, naar de wil van God, niet uit schandelijke winzucht, maar uit bereidwilligheid,

Epískopê - ΕΠΙΣΚΟΠΗ (Strongnr. 1984) – trefwoord: op-opmerking ⇨ opzienschap

Lucas 19:44b - en zij zullen u en uw kinderen in u vertreden en zij zullen in u geen steen op de andere laten, omdat gij de tijd niet hebt opgemerkt, dat God naar u omzag.

Handelingen 1:20 - Want er staat geschreven in het boek der Psalmen: Zijn plaats worde woest en er zij niemand, die erop woont, en: Een ander neme het opzicht, dat hij had.

1 Timótheüs 3:1 - Dit is een betrouwbaar woord: indien iemand staat naar het opzienersambt, dan begeert hij een voortreffelijke taak.

1 Petrus 2:12 - en dat gij een goede wandel leidt onder de heidenen, opdat zij, nader toezien op datgene, waarin zij u als boosdoeners belasteren, op grond van uw goede werken God mogen verheerlijken ten dage der bezoeking.

Epískopos - ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ (Strongnr. 1985) – trefwoord: op-opmerker ⇨ opziener

Handelingen 20:28 - Ziet dan toe op uzelf en op de gehele kudde, waarover de Heilige Geest u tot opzieners gesteld heeft, om de gemeente Gods te weiden, die Hij Zich door het bloed van zijn Eigene verworven heeft.

Filippenzen 1:1 (NCV) - Paulus en Timótheüs, slaven van Christus Jezus, aan al de heiligen in Christus Jezus, die in Filippi zijn, tezamen met de opzieners en dienaren;

1 Timótheüs 3:2 - Een opziener dan moet zijn onbesproken, de man van een vrouw, nuchter, bezadigd, beschaafd, gastvrij, bekwaam om te onderwijzen,

Titus 1:7 - Want een opziener moet onberispelijk zijn als een beheerder van het huis Gods, niet aanmatigend, niet driftig, niet aan de wijn verslaafd, niet opvliegend, niet op oneerlijke winst uit,
1 Petrus 2:25 - Want gij waart dwalende als schapen, maar thans hebt gij u bekeerd tot de herder en hoeder van uw zielen.

Ons woord "bisschop" is onmiskenbaar afgeleid van *episkopos*. Met de term "episcopaat" wordt een groep van bisschoppen bedoeld. De bisschop is in de jaren 100 tot 350 een hiërarchische functie geworden en had toen al weinig meer te maken met de nederige *episkopos* in de Schrift. Wie zou de hedendaagse bisschop nog in één adem noemen met een dienaar, zoals in Filippenzen 1:1? En wie zou in een gemeente, zoals te Filippi, meerdere bisschoppen verwachten? Heeft Paulus soms bedoeld dat een *episkopos* de baas moest spelen over zijn medegelovigen? Dat is echter wel de essentie van het bisschopsambt zoals wij dat kennen. Zij heersen over predikanten en diakenen in plaats van samen met hen in ootmoed de heiligen te dienen.

De Griekse woorden *epískopéō*, *epískopé* en *epískopos* bestaan uit de elementen *epi*, voor "op", en *skop*, voor "opmerken, bijzondere aandacht aan iets of iemand geven". Een *episkopos*, opziener, deed dat door de leden van de gemeente te *bezoeken* en hen te *hoeden*. Hij vervulde daarmee feitelijk de rol van *herder*. Toen Paulus voor de laatste maal Efeze aandeed (Handelingen 20:16-17), spoorde hij de oudsten aldus aan: "Ziet dan toe op uzelf en op de gehele kudde, waarover de Heilige Geest u tot *opzieners* gesteld heeft, om de gemeente Gods te *weiden*, die Hij Zich door het bloed van zijn Eigene verworven heeft." (Handelingen 20:28, NBG-1951). Klaarblijkelijk beschouwde hij de oudsten daar ook als opzieners, dus ook pastoraal bezig! Degenen die in die dagen voor de Heer werkzaam waren en van het evangelie moesten leven, moesten hun uiterste best doen om niet over de heiligen te heersen. Nu er geen apostelen meer zijn, is het besturen van een gemeente een lokale aangelegenheid die op de schouders van oudsten rust. Gods Woord kent echter geen andere heer over de gemeente dan onze Heer Christus Jezus Zelf. Hij is het hoofd van de uitgeroepen gemeente die Zijn lichaam is (Efeziërs 1:22; Kolossenzen 1:18).

De termen oudste, opziener, herder en leraar hebben niets te maken met kerkelijk ambten zoals die in een kerkorde beschreven zijn. Hoewel de hoofdfunctie van een oudste leiding geven is (1 Timótheüs 5:17), noemt Paulus hem ook opziener: "Ik heb u [Titus] op Kreta achtergelaten met de bedoeling, dat gij in orde zoudt brengen hetgeen nog verbetering behoefde, en dat gij, zoals ik u opdroeg, in alle steden als *oudsten* zoudt aanstellen mannen, die onberispelijk zijn, een vrouw hebben, die gelovige kinderen hebben, die niet in opspraak zijn wegens losbandigheid of van geen tucht willen weten. Want een *opziener* moet onberispelijk zijn." (Titus 1:6-7, NBG-1951). In Handelingen 20:28 duidde hij de oudsten ook aan als opzieners met een *herderlijke functie*. Daarnaast hadden sommige oudsten de gave om onderwijs te geven. Aan hen kwam dan dubbele eer toe (1 Timótheüs 5:17-18). Waarschijnlijk waren al die gaven en vormen van dienen in Paulus zelf verenigd. Iedere leek in een gemeente mag een *dienaar* zijn en na verloop van jaren een opziener en een oudste worden. Daarnaast is het mogelijk dat hij ook een van de gaven van evangelist, herder of leraar in praktijk brengt.

De gemeenten die Paulus stichtte, stonden niet onder één menselijk hoofd. Al hun dienaren, opzieners en oudsten waren *lokaal*, in hun eigen gemeente actief en hadden geen enkele autoriteit over andere gemeenten. Weliswaar konden hun gaven een wijder bereik hebben, maar wanneer zij als evangelist of leraar een andere gemeente bezochten, stelden zij zich daar louter coöperatief op en bemoeiden zich niet met het werk van de oudsten aldaar. De vroege christengemeenten kenden geen gemeenschappelijk hoofd dan alleen de Heer! Dat ging goed zolang de gemeenten het contact met haar hemelse Hoofd niet verloren hadden en niet van Zijn Woord waren afgedwaald. Zolang zij zich geheel aan Hem onderschikten, zou er de best mogelijke samenwerking en eenheid bestaan. De Israëlieten hadden ooit God niet meer als hun koning (h)erkend en vroegen toen om een mens als koning. Hetzelfde bewijs van ongeloof is in de vroege christengemeenten te vinden: het aanstellen van bisschoppen, een paus, het houden van kerkelijke conciliën, synodes en conferenties. Dat heeft echter niet geleid tot het verenigen van de heiligen in één lichaam, maar veeleer tot onderlinge verdeeldheid en vele, elkaar vijandige kampen.

In de Schrift is al het bestuur van gemeenten *plaatsgebonden*. Alleen het apostelschap strekte zich over alle gemeenten uit. Een opziener en oudste had niets te vertellen in andere gemeenten dan die waarin hij woonde. Er bestonden destijds ook geen stedelijke, regionale of landelijke samenwerkingsverbanden. Buiten de plaatselijke gemeente bestond er geen kerkelijk gezag. Ieder kerkelijk gezag dat over meer dan één groep heiligen heerst of over hun voormannen eigent zich in wezen de plaats van Christus toe en miskent dat God *alleen Hem* tot Hoofd van de gemeente heeft gemaakt.

Hoewel de heiligen op aarde niet in één organisatie verenigd waren, hadden zij wel met het centrale, wereldse gezag te maken. Daarom moesten ieder van hen zich aan de overheid onderschikken (Romeinen 13:1) en voor haar vertegenwoordigers bidden (1 Timótheüs 2:2). Dat zou het hun mogelijk maken een stil en rustig leven te leiden. Het vervullen van de taken waarvoor zij op aarde zijn, zouden zij dan beter kunnen verrichten dan wanneer zij in partijverband de politiek probeerden te beïnvloeden met alle ongelukkige concessies van dien.

DIENAREN - DIÁKONOI

Misschien is op dit punt nergens zo duidelijk hoever de kerk afgeraakt is van de nederige instelling die ons in de brief aan de Filippenzen voorgehouden wordt. Zij maakte van een opziener een "bisschop" en van een gewone dienaar een "diaken" of "ambtsdrager". Het woord "diaken", afgeleid van het Griekse *diákonos*, heeft echter de betekenis van "dienaar". Zo heeft ook de NBG-vertaling van 1951 het woord vertaald in Mattheüs 20:26 – "Maar wie onder u groot wil worden, zal uw dienaar [*diákonos*] zijn". Hetzelfde is het geval in Mattheüs 23:11. In de Schrift staat dienen onder meer voor de huishouding doen (Lucas 10:40), water putten (Johannes 2:9), de gasten aan tafel bedienen (Lucas 22:27 en Handelingen 6:2). Wie iemand dient, biedt hem iets aan. Met dienen vervult men eenvoudige taken, zonder groots vertoon. Het woord "dienaar", *diákonos*, is in de brieven van Paulus op de volgende plaatsen te vinden. De onderstreepte woorden geven aan hoe het Griekse woord in de Nederlandse concordante vertaling (NCV) of anders in de NBG-vertaling van 1951 staat.

Diákonos – ΔΙΑΚΟΝΟΣ (Strongnr. 1249) – trefwoord: door-dienaar ⇒ dienaar

Romeinen13:4 - Zij staat immers in dienst van God, u ten goede. Maar indien gij kwaad doet wees dan bevreesd; want zij draagt het zwaard niet tevergeefs; zij staat immers in de dienst van God, als toornende wreekster voor hem, die kwaad bedrijft.

Romeinen15:8 - Ik bedoel namelijk, dat Christus ter wille van de waarachtigheid Gods een dienaar van besnedenen geweest is, om de beloften, aan de vaderen gedaan, te bevestigen,

Romeinen16:1 - Ik beveel Febe, onze zuster, tevens dienares der gemeente te Kenchreeen, bij u aan,

1 Corinthiërs 3:5 - Wat is dan Apollos? Of wat is Paulus? Dienaren, door wie gij tot geloof gekomen zijt, en wel zoals de Here dit aan een ieder geschonken heeft.

2 Corinthiërs 3:6 - die ons ook bekwaam gemaakt heeft om dienaren te zijn van een nieuw verbond niet der letter, maar des Geestes, want de letter doodt, maar de Geest maakt levend.

2 Corinthiërs 6:4 - maar wij doen onszelf in alles kennen als dienaren Gods: in veel dulden, in verdrukkingen, in noden, in benauwdheden,

2 Corinthiërs 11:15 - Het is dus niets bijzonders, indien ook zijn dienaren zich voordoen als dienaren der gerechtigheid; maar hun einde zal zijn naar hun werken.

2 Corinthiërs 11:23 - Dienaren van Christus zijn zij? (ik spreek tegen mijn verstand in) ik nog meer: in moeiten veel vaker, in gevangenschap veel vaker, in slagen maar al te zeer, in doodsgevaren menigmaal.

Galaten 2:17 (NCV) - Indien wij echter, die zoeken gerechtvaardigd te worden in Christus, ook zelf als zondaren gevonden werden, is Christus dan een dienaar van de zonde? Moge het niet gebeuren!

Efeziërs 3:7 (NCV) - waarvan ik dienaar werd in overeenstemming met het geschenk van de genade Gods dat mij gegeven is in overeenstemming met de werkzaamheid van Zijn kracht.

Efeziërs 6:21 (NCV) - Opdat echter ook jullie weten wat mij aangaat en waarmee ik bezig ben, zal Tychikus, de geliefde broeder en trouwe dienaar in de Heer, jullie alles bekendmaken.

Filippenzen 1:1 (NCV) - Paulus en Timótheüs, slaven van Christus Jezus, aan al de heiligen in Christus Jezus, die in Filippi zijn, tezamen met hun opzieners en dienaren:

Kolossenzen 1:7 (NCV) - zoals jullie het leerden van Épafra, onze geliefde medeslaaf, die voor ons een trouwe dienaar van Christus is,

Kolosenzen 1:23 (NCV) - aangezien jullie blijven bij het geloof, gefundeerd en bestendigen niet verplaatst van de verwachting van het evangelie, dat jullie horen, dat in heel de schepping onder de hemel verkondigd wordt, waarvan ik, Paulus, dienaar werd.

Kolosenzen 1:25 (NCV) - Van haar werd ik dienaar in overeenstemming met het beheer van God dat mij gegeven is voor jullie om het woord van God compleet te maken,

Kolosenzen 4:7 (NCV) - Al wat mij betreft zal Týchikus, de geliefde broeder en trouwe dienaar en medeslaaf in de Heer, aan jullie bekendmaken.

1 Thessalonicenzen 3:2 (NCV) - En wij zonden Timótheüs, onze broeder en dienaar van God in het evangelie van Christus, om jullie stevig te maken en aan te spreken voor jullie geloof,

1 Timótheüs 3:8 - Evenzo moeten de diakenen waardig zijn, niet met twee tongen sprekende, niet verzot op veel wijn, niet op winstbejag uit,

1 Timótheüs 3:12 - Diakenen moeten mannen van een vrouw zijn, hun kinderen en hun eigen huis goed bestieren.

1 Timótheüs 4:6 - Als gij dit de broeders voorhoudt, zult gij een goed dienaar van Christus Jezus zijn, wel onderlegd in de woorden des geloofs en der goede leer, die gij gevolgd zijt;

Hoe het woord *diákonos* ook vertaald moge zijn, uit deze lijst blijkt wel dat het geen titel van een kerkelijk ambt is. Het is een algemene aanduiding van elk gemeentelid dat anderen dient of iets uitdeelt. Uit de lijst blijkt eveneens hoever kerkelijke aanduidingen zoals “diaken” en “ambtsdrager” van de Schriftuurlijke betekenis van *diákonos* verwijderd staan. De concordante vertaling mijdt zoveel mogelijk het gebruik van kerkelijke termen en laat met het vertaalwoord “dienaar” zien dat diakenen en ambtsdragers slechts geacht worden te *dienen*.

AMBTSDRAGERS - LEITOURGOI

Hieronder staat een lijst met vindplaatsen van niet alleen *leitourgos*, maar ook van de daaraan verwante woorden *leithourgeô*, *leithourgia*, *leithourgikos*. *Leithourgos* drukt een wijze van dienen uit die de gehele gemeente te Filippi aan Paulus bewees (2:17 en 30), ook via Epafróditus (2:25). Deze vorm van dienstbetoon verdient evenzeer onze aandacht, ook al kent de kerkorde een dergelijke speciale functie niet. *Leithourgos* werd alleen voor bijzondere aangelegenheden gebruikt, zoals wij in de vindplaatsen kunnen nalezen. De onderstreepte woorden geven aan hoe het Griekse woord in de Nederlandse concordante vertaling (NCV) of anders in de NBG-vertaling van 1951 staat. Daaruit blijkt hoe verwarrend het kan zijn als men bijvoorbeeld voor zowel *diákonos* als *leitourgos* hetzelfde vertaalwoord “dienaar” gebruikt.

Leithourgeô – (Strongnr. 3008) – trefwoord: volk-werken ⇔ ambt uitoefenen

Handelingen 13:2 - En terwijl zij vastten bij de dienst des Heren, zeide de Heilige Geest: Zondert Mij nu Barnabas en Saulus af voor het werk, waartoe Ik hen geroepen heb.

Romeinen 15:27 - Zij hebben het immers goedgevonden, maar zijn het ook jegens hen verplicht, want indien de heidenen aan hun geestelijke goederen deel hebben gekregen, behoren zij ook met hun stoffelijke goederen hen te dienen.

Hebreeën 10:11 - Voorts staat elke priester dagelijks in zijn dienst om telkens dezelfde offers te brengen, die nimmer de zonden kunnen wegnemen;

Leithourgia – ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ (Strongnr. 3009) – trefwoord: volk-werk ⇔ ambt

Lucas 1:23 - En het geschiedde, toen de dagen van zijn dienst vervuld waren, dat hij vertrok naar zijn huis.

2 Corinthiërs 9:12 - Want het dienstbetoon met deze ondersteuning draagt niet alleen bij tot de behoeften der heiligen, maar het is ook overvloedig door vele dankzeggingen aan God.

Filippenzen 2:17 (NCV) - Maar, ook al ben ik als drankoffer bij het offer en de bediening van jullie geloof, ik verheug mij en ik verheug mij samen met jullie allen.

Filippenzen 2:30 (NCV) – Want om het werk van de Heer is hij tot aan de dood genaderd, zijn ziel riskerend, opdat hij, wat jullie ontbreekt aan dienstbetoon naar mij toe, vol maakt.

Hebreeën 8:6 - Nu echter heeft Hij een zoveel verhevener dienst verkregen, als Hij de middelaar is van een beter verbond, waarvan de rechtskracht op betere beloften berust.

Hebreeën 9:21 - En ook de tabernakel en al het gereedschap voor de eredienst besprengde hij evenzo met bloed.

Leitourgikos – ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΣ (Strongnr. 3010) – trefwoord: volk-werkig ⇒ ambt uitoefenend
Hebreeën 1:14 - Zijn zij niet allen dienende geesten, die uitgezonden worden ten dienste van hen, die het heil zullen beërven?

Leitourgos – ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΣ (Strongnr. 3011) – trefwoord: volk-werker ⇒ ambtsdrager
Romeinen 13:6 - Daarom brengt gij toch ook belastingen op; want zij zijn dienaren Gods, die juist op dit punt voortdurend letten.
Romeinen 15:16 - om een dienaar van Christus Jezus voor de heidenen te zijn in de heilige dienst [*hierourgeô* = priesterlijk uitoefenen] van het evangelie Gods, opdat de offergave der heidenen Gode welgevallig zou wezen, geheiligd door de heilige Geest.
Filippenzen 2:25 (NCV) - Ik acht het echter noodzakelijk Epafróditus, mijn broeder en medewerker en medesoldaat en jullie apostel en dienaar voor wat ik nodig heb, naar jullie toe te zenden,
Hebreeën 1:7 - En van de engelen zegt Hij: Die zijn engelen maakt tot winden en zijn dienaars tot een vuurvlam;
Hebreeën 8:2 - de dienst verrichtende in het heiligdom, in de ware tabernakel, die de Here opgericht heeft, en niet een mens.

Het publieke karakter van een *leitourgos*, ambtsdrager, blijkt niet alleen uit de vindplaatsen, maar ook uit de elementen van het woord: volk-werker, iemand die voor andere mensen werkt en zo *dienst doet*. In die betekenis wordt het viermaal gebruikt voor priesters (Lucas 1:23; Hebreeën 8:2; 9:21 en 10:11). Een priester oefent een ambt uit en doet als zodanig dienst. Op dat beeld doelde Paulus in Romeinen 15:16 – “om een dienaar [*leitourgos*] van Christus Jezus voor de heidenen te zijn in de heilige dienst van het evangelie Gods, opdat de offergave [*prósphora* = naderingsgeschenk]⁶ der heidenen Gode welgevallig zou wezen, geheiligd door de heilige Geest.” Paulus was niet de *leitourgos* van Filippi, integendeel, de Filippenzen waren de *leitourgoi* van Paulus (Filippenzen 2:17 en 30)! In die hoedanigheid voorzagen zij hem in zijn tijdelijke noden. Daarin waren zij tekortgeschoten, totdat Epafróditus naar hen toe kwam om hun dienstbetoon naar Paulus toe aan te moedigen. Een voorbeeld: wanneer iemand voor het werk van een gemeente een inzameling organiseert en de opbrengst daarvan aan die gemeente overhandigt, fungeert hij bij die gelegenheid voor hen als een *leitourgos*, een ambtsdrager, in de ware, Schriftuurlijke zin des woords. Helaas is in de loop van de kerkgeschiedenis een *leitourgos* geworden tot iemand die grootsten van een gemeente gerekend wordt, in plaats van tot de geringsten. Ware grootheid bestaat niet in het hoogopgeleid zijn, in verfijnde manieren of in een belangrijke maatschappelijke positie, doch in nederig dienstbetoon.

OUDSTEN - PRESBUTEROI

Hoewel het Griekse woord *presbuteros* strikt genomen “oudere” betekent, is er geen onoverkomelijk bezwaar tegen om van “oudste” te spreken. Dat voorkomt misverstanden in verband met het moderne gebruik van “senior” of “oudere”.

Presbuteros – ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ (Strongnr. 4245) – trefwoord: senior ⇒ oudere
1 Timótheüs 5:1 - Word niet heftig tegen een oude man, maar vermaan hem als een vader; doe het jonge mannen als broeders,
1 Timótheüs 5:2 - oude vrouwen als moeders, jonge vrouwen als zusters, in alle reinheid.
1 Timótheüs 5:17 - De oudsten, die goede leiding geven, komt dubbel eerbewijs toe, vooral hun, die zich belasten met prediking en onderricht.
1 Timótheüs 5:19 - Gij moet geen klacht tegen een oudste aannemen, tenzij er twee of drie getuigen zijn.
Titus 1:5 - Ik heb u op Kreta achtergelaten met de bedoeling, dat gij in orde zoudt brengen hetgeen nog verbetering behoefde, en dat gij, zoals ik u opdroeg, in alle steden als oudsten zoudt aanstellen mannen,

In de regel brengt leeftijd wijsheid met zich en ervaring de bekwaamheid om voor te staan. Daarom werden senioren gewoonlijk ingeschakeld om richting te geven in zaken die een gemeente aangingen. Dat bepaalde hun verhouding tot degenen die een gemeente dienden. Meestal droegen de oudsten ook hun steentje bij in het dienen, maar werd het gewoon gevonden als zij eveneens als opziener

⁶ Zie ook Handelingen 21:26; Hebreeën 10:5 en Efeziërs 5:2.

aangewezen waren en dienst deden (Titus 1:5-7). De brief van Paulus aan Timótheüs en Titus behandelt de orde die een gemeente past. Vandaar dat juist in die brieven oudsten ter sprake komen. In de brief aan de Filippenzen staat het dienen van ons allen voorop, inclusief de oudsten. Daarom worden zij niet afzonderlijk genoemd.

Men kan zich afvragen hoe oudsten gekozen moeten worden nu er geen apostelen zijn om dat te doen. Toch komt die vraag zelden aan de orde, omdat het voor de leden van een gemeente meestal wel duidelijk is wie daartoe de noodzakelijke kwaliteiten bezit. Oudsten oefenen dan ook hun taak uit zonder in een bijzondere ceremonie aangesteld te zijn. Dat ging jarenlang, tot zelfs in onze dagen goed. Het volgen van een andere weg is heilloos. Denk maar aan bijvoorbeeld de benoeming van oudsten alsof het een officieel ambt betreft, al dan niet na het houden van verkiezingen. Gods gemeente is geen democratie zoals de mens die heeft ingesteld, waarin de meerderheid het voor het zeggen heeft. De leden van een gemeente behoren zich aan Gods Woord te onderschikken en daarmee ook aan de richtlijnen die Hij daarin geeft voor diverse functies. Oudsten mogen de raad van andere leden van de gemeente inwinnen, maar zij worden geacht te handelen op basis van hun eigen ervaring en wijsheid die hun leeftijd met zich heeft gebracht ... en alles in overeenstemming met de Schrift!

HET SLOT VAN DE FILIPPENZENBRIEF

De brief aan de Filippenzen besluit met een opvallende zin: “De genade van de Heer Jezus Christus zij met jullie geest! Amen.” (NCV). Daarmee wordt benadrukt dat het in de gehele brief gaat om de zegen van Gods genade voor de *geest* en niet om een zegen voor lichaam en ziel zoals die in het evangelie van het koninkrijk voorop staat. Hier staat dus wat anders dan bijvoorbeeld de apostel Johannes aan Gaius toebid: “Geliefde, ik bid, dat het u in alles wel ga en gij gezond zijt, gelijk het uw ziel wel gaat” (3 Johannes 2). Het dienen bij de Filippenzen houdt iets anders in: daar gaan dienen en lijden samen.

Christus heeft geleden tot de dood toe (2 Corintiërs 1:5). Paulus werd in boeien geslagen. Het werd hem zelfs door medeslaven extra moeilijk gemaakt. Epfróditus was zwak, de dood zeer nabij. Alle genade is inderdaad *in de geest*. Paulus eindigt dan ook met het vragen van juist die genade van onze Heer voor de Filippenzen en ook voor ons! Alleen zo mogen wij ons gezegend weten: door Hem te dienen, middenin onze lichamelijke zwakheid, niet in vlees, maar *in geest!*

=====